

Pa 1283 V. 11

TEKSTVERKLARING VAN OUD-NEDERLANDSCHE
RECHTSBRONNEN.

Uitleg van art. 10 van het rapport van Mr. Gerard van Oostendorp,
lid van Cantzlaer en Raden in Overijssel,
over het oude Burgerlijke recht in Drente (1557—1558).

Antwoord aan Prof. Mr. S. J. Fockema Andreae,

DOOR

Mr. I. OLDENHUIS GRATAMA.

In het *Rechtsgéleerd Magazijn*, tweede jaargang (1883),
afl. 2, bl. 207 en volgg. wordt eene rubriek geopend voor
tekstverklaring van oud-Nederlandsche rechtsbronnen door
Prof. Mr. S. J. Fockema Andreae.

Het is een gelukkig denkbeeld om de aandacht meer en
meer te vestigen op onze oud-Nederlandsche rechtsbronnen,
die zoo veel voortreffelijks, zooveel merkwaardigs bevatten.

De Hr. Fockema Andreae geeft op bl. 213 eene
nieuwe lezing en uitlegging van art. 10 van het rapport
van Gerard van Oostendorp, aldaar omschreven,
door inlassching van eenige woorden.

Ik kan mij met die lezing en die uitlegging niet ver-
eenigen.

De plaats van dat rapport invoege medegedeeld bij
Magnin, *Geschiedkundig overzicht van de Besturen in
Drente*, III, 1ste ged. bl. 210, kan eenvoudig door de
scheidteekenen goed te plaatsen zeer goed worden gele-
zen en verklaard; ik plaats die aldus:

„Wie een erfachtig gued gekofft heft ende daarvan stock-
legginge nae Landrechte heeft, ende tzelve besit ses weec-

„ken binnenlandes ende eenen jaer ende dach buytenlandes
 „sonder wedderspraecke, is ewig in't besitt sonder opspraecke;
 „mit rechte krigt ewig besitt hoewel daer gien stockleg-
 „ginge offte zegel unde brieven avergegaen bint“¹⁾.

Door eene kommapunt of dubbele punt te plaatsen achter
 „opspraecke“, en alzoo de twee in die § behandelde denk-
 beelden te scheiden, wordt alles duidelijk.

Die het goed met stoklegginge in bezit heeft zonder
wederspraak, 't geen beteekent *rustig en vredig bezit*, den
 vereischten tijd, is *ipso jure* „ewig in 't bezit“ zonder „op-
 spraecke“, dat wil zeggen zonder reclame, zonder dagvaar-
 ding, zonder eisch in rechte, elders „onbesproken met
 rechte“; zoo staat ook in de middeleeuwen achter vele
 charters en contracten „sonder argelist.“

Maar *mit rechte*, met rechtsmiddelen, *krijgt* hij, onder
 de vereischten en voorwaarden in 't eerste lid opgegeven,
 „ewig besitt“ ook zonder „stocklegginge.“

Het onderscheid zit daarin dat in het eerste geval *van
 rechtswege* het „ewig bezit“ aanwezig is; in het tweede
 geval, dat hij het na *uitspraak van den rechter* krijgt.

In het eerste geval zit de waarborg in de *stoklegginge*.

In het tweede in de *uitspraak des Rechters*.

Ik wil gaarne den Hr. Andreae toegeven, dat een af-
 schrijver door het tweemaal herhaalde woord „besitt“ zich
 kan hebben verschreven en dat, zoo als de Hr. Andreae
 de lezing voorstelt, er geen strijd ontstaat tusschen het
 verbeterde artikel en het oude Drentsche recht, — maar het
 is alleen de vraag: „wat heeft Gerard van Oosten-
 dorp geschreven?“

Het is zeer opmerkelijk, dat het onderscheid van *bezit
 ipso jure* en van *bezit door middel van rechte* ook voorkomt in
 de costumen en ordonnancien van procedueren en de regten²⁾.

¹⁾ In het H.S. van de Maatschappij van Letterkunde missen wij
 blijkbaar eenige woorden.

²⁾ Zie *Nieuwe Bijdragen voor Regtsgeleerdheid en Wetg.*, dl. XXII,
 Stuk 3, bl. 361.

In § 60 wordt gehandeld van bezit *ipso jure* en in § 61 van bezit, dat de rechter verleent, terwijl ook in het Landrecht van 1608 in art. 45 over bezit *ipso jure* en in art. 46 van bezit gehandeld wordt door den rechter te verleenen.

Trouwens het verschil der beide rechtstoestanden in gevolgen en bewijsmiddelen is aanmerkelijk.

Men bedenke wel: de schrijffrant in dien tijd was om zeer kort te zijn; men schreef niet meer dan strikt noodig was.

Eene critiek of uitlegging, die er een geheelen zin, eene andere gedachte inbrengt, is niet zoo aannemelijk als eene uitlegging, die geschiedt bloot door de scheidteekenen (waaraan men zich in de middeleeuwen niet zooveel stoorde) te verzetten.

Ik herinner mij in 1833 de lessen van prof. Philips e over de Pandecten, waarin hij zich veel met de critiek, met den uitleg van duistere plaatsen, van de *septem cruces jureconsultorum*, met de *lex lecta*, (*saepius lecta, numquam intellecta*) en dergelijke bezig hield, dat een der studenten voor den dag kwam met eene prachtige uitlegging, verkregen door tusschenvoeging van twee nieuwe regels, maar de professor zeide, dat hij geene tusschenvoeging kon toelaten in de critiek, zoolang de plaats zonder invoeging kon worden uitgelegd en duidelijk is; met invoegingen moet men in de critiek zeer zuinig zijn, omdat men zoo ligt er iets anders inbrengt dan bedoeld is en met invoeging den grootsten onzin tot zin kan maken.

Dit zelfde wensch ik te antwoorden aan den Heer F o c k e m a A n d r e a e.

Assen, Mei 1883.

(Overgedrukt uit het *Rechtsgeleerd Magazijn*.)

